

DIANA MÍČKOVÁ & DOROTEA WOLLNEROVÁ
POSLYŠ VYPRÁVĚNÍ Z ČASŮ TVÝCH OTCŮ
Příběhy ze starého Egypta

Academia
Praha 2019

Rekonstrukce prvního příběhu podle nejnovější interpretace Vereny Lepper

Jak bylo popsáno výše, začátek papyru není dochován, několik prvních listů je velmi poškozeno a z prvního příběhu jsou tedy dochovány jen fragmenty několika posledních vět. Následující příběh je také poškozený a s jistotou lze přečíst pouze jeho konec. Vzhledem k čitelné části je zřejmě jasné, jaká je hlavní linka a pointa příběhu, většina překladatelů však příběh doplňuje podle publikace A. Ermana z roku 1890. Níže uvádíme rekonstrukci příběhu podle nejnovějšího překladu německé badatelky Vereny Lepper z roku 2008, v našem překladu ale ponecháváme pouze to, co je na papyru skutečně čitelné, pro bližší představu, jak originální text skutečně vypadá, jak velké množství textu chybí a jak je tedy jakékoliv přesné doplnění nutně úpravou překladatele.

*I (12) [...] Pak řeklo Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta, Chufua, ospravedlněného:*⁹¹ „Nechte připravit tisíc chlebů a sto džbánů piva, jeden kus dobytka a kadidlo – dvě kuličky – pro krále Horního a Dolního Egypta Džosera, ospravedlněného, a nechte připravit chléb šenes, džbánek piva, velkou porci masa a jednu kuličku kadidla pro vrchního kněze předčitatele [...]. Spatřil jsem doklad jeho moudrosti.“

Bylo vykonáno vše, co Jeho Veličenstvo přikázalo.

Pak povstal královský syn Chefren (tj. Rachef), aby promluvil, a řekl: „Necht' Tvé Veličenstvo naslouchá podivuhodné věci, která se stala za času tvého otce Nebky, ospravedlněného, když se odebral do chrámu Ptaha, pána Anchtauej.⁹² Jeho Veličenstvo se vydalo do svatyně. Jeho Veličenstvo vykonávalo kultovní úkony v Ptahově svatyni a byl (tam) s ním vrchní kněz předčítatel Vebainer.

Vebainerova manželka milovala (jednoho) prostého člověka [...]. Vebainerova manželka k němu poslala svou služebnou, aby mu přinesla truhlici plnou oděvů a královských vzácností. A on šel s tou služebnou.

⁹¹ Doslova „pravdivého hlasu“. Tímto termínem se v egyptském pohledu na svět označovali zemřelí, kteří úspěšně prošli nástrahami zástvěti, případně obstáli u posmrtného soudu a mohli tedy blaženě žít navěky věků.

⁹² Dosl. „Život Obou zemí“, jedná se o kultovní místo v Memfidě.

Poté uběhlo několik dní. U Vebainerova zahradního jezírka se nacházel pavilon. Ten prostý člověk řekl Vebainerově ženě: „U jezera je pavilon.“

Vebainerova žena odpověděla: „Hle, stravme tam nějaký čas.“

A Vebainerova žena poslala k majordomovi, který měl zahradní jezírko na starosti, se slovy:

„Ať je pavilon vybaven všemi dobrými věcmi.“

Pak šla a strávila tam den pitím s tím prostým člověkem, a dobře se tam poměli. Nastal večer a on vyšel a kráčel k zahradnímu jezírku. Když tam přišel, čekala na něj služebná. Byl tam také majordomus a řekl: „Půjdu za Vebainerem.“

Pak přišel úsvit a pak uplynuly dva dny. Majordomus šel za Vebainerem a řekl:

„Hle, byla to tvá žena, kdo strávil celý den ve tvém pavilonu. Byla tam s tím prostým člověkem, jehož znáš. Hle, prováděl u tvého jezírka podvkrát cizoložství.“ Pak se vypravil spolu se svým pánem Vebainerem k nížině u vody. [...] Pak řekl Vebainer:

„Přines mi pár [...] z ebenového dřeva a elektra.⁹³ Vyroším [...] poslat posla.“

Pak chytil sedm loktů (velkého) krokodýla. Pak vyřkl kouzlo, hledal [...] zaříkání [...] přijde, aby se očistil v jezírku [...] prostý člověk v [...]. Pak jej dal majordomovi a řekl mu:

„Až půjde ten prostý člověk k jezeru, jak je jeho každodenním zvykem, hodíš za ním toho krokodýla z vosku.“

Majordomus šel a vzal si do ruky krokodýla z vosku.

Vebainerova žena poslala k majordomovi, jenž měl na starosti jezírko, se slovy:

„Necht' je připraven pavilon u jezera. Hle, přišla jsem a posadím se tam.“

Pavilon byl vybaven vším dobrým. Vyšli a strávili tam s prostým člověkem hezký den. Pak nastal večer a ten prostý člověk vyšel (k jezírku), jak bylo jeho každodenním zvykem. Tu majordomus hodil toho voskového krokodýla za ním do vody. Ten se změnil v krokodýla (velkého)

⁹³ Slitina zlata a stříbra.

sedm loktů. Vzal toho prostého člověka, který spáchal zločin, a pevně jej držel.

Vebainer pobýval sedm dní s králem Horního a Dolního Egypta Nebkou, ospravedlněným, zatímco ten prostý člověk byl kvůli svému zločinu v jezeře [...] bez dechu.

Poté, co uplynulo sedm dní, král Horního a Dolního Egypta Nebka, ospravedlněný, šel [...]. Vrchní kněz předčítatel Vebainer předstoupil před panovníka a řekl:

„[...] mi bylo řečeno. Nechť Tvé Veličenstvo jde a pohlédne na podivuhodnou věc, která se stala za časů Tvého Veličenstva [...] ten prostý člověk [...] cizoložství.“

Pak Vebainer [...] Vebainer zaříkal krokodýla slovy:

„Přines toho prostého člověka z hlubin jezera!“

Krokodýl vyšel z jezera s tím prostým člověkem. Vrchní kněz předčítatel Vebainer řekl:

„Vydej ho!“

Pak jej (znovu) zaříkal a on jej vydal Vebainerovi a Vebainer si jej vzal.

Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta Nebky, ospravedlněného, řeklo:

„Vskutku nebezpečný krokodýl!“

Vebainer se sklonil, vzal jej a měl v ruce krokodýla z vosku. Pak vrchní kněz předčítatel Vebainer zopakoval ty záležitosti – to, co prováděl ten prostý člověk v jeho domě s jeho ženou – Veličenstvu krále Horního a Dolního Egypta Nebky, ospravedlněnému. Jeho Veličenstvo řeklo tomu krokodýlovi:

„Vezmi si svůj majetek!“

Krokodýl zmizel dole v hlubinách jezera a není známé místo, kam s ním uplaval.

Pak nechal král Horního a Dolního Egypta Nebka, ospravedlněný, odvést Vebainerovu ženu k severní hranici rezidence. Pak na ni nechal dát oheň a ona se stala kořistí řeky.

Hle, div, který se stal za časů tvého otce, krále Horního a Dolního Egypta Nebky, ospravedlněného, jak to vykonal vrchní kněz předčítatel Vebainer.

Překlad textu

(I, 12) [...král Horního a Dolního] Egypta, [Chuf]u,⁹⁴ [ospravedlněný:⁹⁴ „...“] sto(?)⁹⁶ džbánů [...pro krále Horního a Dolního] Egypta, Džosera,⁹⁷ ospra[vedlněného.....] maso [... :“ ... královský] syn **Rachef:**⁹⁸

„[...]di]v, [který se stal] v době [tvého otce⁹⁹ Džosera, ospravedlněného...].

Obě země [...] Veličenstvo šlo [...] Jeho Veličenstvo vykonalo [...] vrchní [kněz předčítatel] Vebainer¹⁰⁰ [...] **(II)** [...] Vebainer [...] místnost [...] Pak prostý člověk [...] Vebainer [...] komnata, v níž [...] Vebainer majordomovi, který byl [...] místnost [...] tam a pili [...] poté [...] on potom [...] **(III)** [...] Pak ho/to dal [...] a řekl mu:

„[...] ten prostý člověk sestoupil/sestoupí [...] každý/vše. Pomysli/řekni a hoď [...] krokodýl [...] za ním [...]“

Pak šel (?) a [...] v ruce krokodýla z vosku [...] Vebainer majordomovi, který byl v [...] řka:

„Ať je připravena ta komnata, která [...]“

[...] přišla/?přišel? [...] k ženě v ní(?) [...] komnata [...] vše krásné. Šel/šla [...] a ona pak strávila(?) krásný den s tím prostým člověkem. Pak nastal večer a ten prostý člověk šel za svými záležitostmi jako každý den(?). Pak [...] hodil krokodýla z vosku¹⁰¹ [...] do vody a [ten se] poté [přeměnil v] krokodýla (velkého) sedm loktů.¹⁰² [...] vzal (si) toho prostého člověka [...].

Vebainer pobýval spolu s Veličenstvem krále Horního a Dolního Egypta Neb[kou,¹⁰³ ospravedlněným] sedm dní [...] prostý člověk [...] dýchat(?) [...] Poté král Horního a Dolního Egypta Nebka, [ospravedlněný], vyšel a vrchní kněz předčítatel Vebainer byl v (jeho) přítomnosti. [...] Vebainer [...] **(IV)** Nebka, ospravedlněný:

„Jaký to strašlivý krokodýl!“¹⁰⁴

Pak se Vebainer sehnul, sebral jej a v jeho ruce byl (opět) krokodýl z vosku.

Pak vrchní kněz předčítatel Vebainer řekl o těch záležitostech, které prováděl ten prostý člověk v jeho domě s jeho ženou, Veličenstvu krále

- ⁹⁴ Druhý panovník 4. dynastie, spojovaný především s velkou pyramidou v Gíze. Jeho jméno někteří překládají jako „On mne chrání“ (Schneider 1996: 149), celým jménem se tento panovník jmenoval Chnemchufu, což by v překladu znamenalo „Chnum mne chrání (příp. On, Chnum, mne chrání)“, v řečtině je pak znám jako Cheops. Tradiční faraonskou titulaturu tvořilo pět jmen: „jméno Horovo“, jímž se panovník ztotožňoval s bohem Horem, jehož vtělením byl, „jméno Obou paní“, vztahující se k ochranným a heraldickým bohyním Horního a Dolního Egypta, Nechet a Vadzet, „jméno Zlatého Hora“, související zřejmě se slunečními aspekty tohoto božstva, jméno trůnní, jemuž předcházela titul, který je tradičně překládán jako „král Horního a Dolního Egypta“, a nakonec jméno „syn Reův“, jímž se panovník ztotožňoval s potomkem slunečního boha.
- ⁹⁵ Panovník Chufu je zde označen jako „ospravedlněný“, přestože se příběh odehrává v jeho době a v ději tedy ještě není mrtev – z toho je však zjevné, že text byl sepsán až mnohem později, v době, kdy byl tento faraon již po smrti. Pro Egyptany bylo natolik nepředstavitelné toto epiteton za jméno zemřelého panovníka nepřidat, že z našeho pohledu raději „narušili“ realitu příběhu, než aby tento přívlastek vynechali.
- ⁹⁶ Znak je špatně čitelný.
- ⁹⁷ Panovník 3. dynastie, známý především díky stupňovité pyramidě v Sakkáře. Jeho jméno by se česky zřejmě nejlépe přeložilo jako „Posvátný“. Původním jménem se tento faraon však jmenoval Necerichet („Božského těla“, tj. „Ten, jehož tělo je božské“), jméno Džoser se objevuje až v pozdějších dobách.
- ⁹⁸ Syn panovníka Chufua a pozdější faraon, v řečtině známý jako Chefren. Jeho jméno v překladu znamená „Re se zjevuje v záři“.
- ⁹⁹ Slovo „otec“ v tomto kontextu znamená „předek“. Slova, označující rodinné příslušníky, se v Egyptě obecně nemusela používat doslova, ale spíše naznačovala pokrevní či blízký vztah mezi osobami a příslušnost ke stejné/jiné generaci.
- ¹⁰⁰ Jméno Vebainer znamená „Otevíráč kamene“ či „Ten, který vrtá kámen“, zřejmě jde o odkaz na řemeslníka, případně může jít o odkaz k Imhotepovi či pak přes něj k Džoserovi, neboť Imhotep je tradičně považován za prvního architekta, který stavěl z kamene.
- ¹⁰¹ Vosk je typický materiál, z něž se vyráběly figurky, skutečně využívané ve staroegyptské magii a rituálech – například v rituálech sloužících ke zničení zla nebo nepřátel se často používaly voskové figurky těchto nepřátel, případně zlověstných bohů, zastupujících zlo obecně – Usirova bratra a Horova nepřítele Sutecha nebo protivníka slunečního boha, hada Apopa. S těmito figurkami se pak prováděla kouzla a recitovaly se nad nimi magické texty, jež měly působit na toho, koho figurka představovala.
- ¹⁰² Podobně jako v jiných kulturách, číslo sedm mělo ve starověkém Egyptě velký význam v rámci magie a náboženství, často se objevují např. skupiny božských bytostí o sedmi členech (nejznámějším příkladem je asi tzv. sedm Hathor, které od Nové říše vystupují jako jakési sudičky, určující osud člověka).
- ¹⁰³ Jeden z vládců 3. dynastie, posloupnost panovníků v této době není přesně známa. Zde se objevuje mezi Džoserem a Snofruem, tedy na přelomu 3. a 4. dynastie. Jeho jméno v překladu znamená „pán ka“. Více k pojmu ka viz pozn. 10.
- ¹⁰⁴ Význam věty je pravděpodobně tento, ale staroegyptský text není příliš jasný – slovo, popisující vlastnost krokodýla, není psáno korektně, případně zde některé znaky chybí nebo má text význam mírně odlišný.

Horního a Dolního Egypta Nebky, ospravedlněnému. Jeho Veličenstvo pravilo k tomu krokodýlovi:

„Vezmi si, co ti patří!“

A krokodýl šel k [...] jezera a není známé místo, kam s ním¹⁰⁵ odešel. Pak dal [...] král Horního a Dolního Egypta Nebka, ospravedlněný [...] Vebainer [...] kus půdy severně od rezidence. Pak dal/nechal oheň [...] řeka.¹⁰⁶ Hle, div, který se stal [v době] tvého [otce], krále Horního a Dolního Egypta Nebky,¹⁰⁷ a to, co vykonal vrchní kněz předčítatel Vebainer.“

Pak řeklo Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta Chufua, ospravedlněného:

„Ať je dáno tisíc chlebů, sto džbánů piva, jeden kus dobytka a dva balíčky kadidla¹⁰⁸ pro krále Horního a Dolního Egypta Nebku, ospravedlněného, a ať je dán jeden chléb *šenes*, jeden džbánek piva, porce masa a balíček kadidla pro vrchního kněze předčítatele Vebainera. [Spatřil jsem] doklad jeho moudrosti.“¹⁰⁹

Pak bylo vykonáno vše, co Jeho Veličenstvo přikázalo.

Poté [povstal královský syn] Bau[fre],¹¹⁰ aby promluvil, a řekl:

„Poslyš [...] podivuhodnou věc], která se udála [za] časů tvého otce S[nofrua],¹¹¹ ospravedlněného, a kterou vykonal vrchní kněz [předčítatel Dž]adžaema[nch].¹¹²

[...] stalo se [...] královský palác [...] pro něj [...] řekl mu:

„[...] (V) klidné [místo], (ale) nenacházím je.“

Pak mu řekl Džadžaemanch:

„Kéž jde Tvé Veličenstvo k jezeru královského paláce, ŽSZ,¹¹³ a ať je pro tebe připravena loď, na níž budou všechny krásky z tvého paláce,¹¹⁴ a srdce Tvého Veličenstva se upokojí hleděním na to, jak poplují sem a tam.¹¹⁵ Uvidíš krásné mokřiny svého jezera a budeš se dívat na (okolní) krajinu a jeho nádherné břehy. Tvé srdce se tím upokojí.“

„Uspořádám si tedy (tuto) plavbu. Ať mi přinesou dvacet vesel z ebenového dřeva potaženého zlatem a k nim náležející součásti¹¹⁶ ze dřeva *sekem*, obloženého elektrem. Ať mi přivedou dvacet žen s krásnými prsy¹¹⁷ a zapletenými vlasy, které ještě nerodily.¹¹⁸ Ať mi přinesou dvacet sítí, a ty sítě ať dají těm ženám, až odloží své oděvy.“

- ¹⁰⁵ Dosl. „pod ním“, typická egyptská fráze, znamenající „něst něco/někoho“.
- ¹⁰⁶ Toto místo je obvykle interpretováno jako popis trestu, který stihl Vebainerovu manželku, a to upálení a hození (popelu) do řeky. Zničení či nedochování těla, a tedy i případná smrt utopením, byla pro staré Egyptány nejhorším trestem, neboť zemřelý nemohl bez svého těla existovat v říši mrtvých. Otázkou je, zdali takto závažné tresty za nevěru skutečně existovaly, nebo jde pouze o literární prvek. V démotickém Anchšešonkově naučení (23, 7) se dočítáme něco podobného, a to že „ten, kdo miluje ženu, jež má manžela, bude zabit na jejím prahu“, nicméně tyto literární zmínky nemusejí odpovídat běžné praxi. Pojetí staroegyptských zákonů a práva je poměrně problematické z důvodu nedostatku dokladů, zdá se však, že trest smrti byl udělován pouze ve výjimečných případech. Ve skutečnosti je nesporné doložen pouze v případě spiknutí proti králi a vykrádání královských hrobek (Müller-Wollerman 2004: 196). Mnohem běžnějším trestem za přestupky různého druhu bylo bití či mrzačení, nucené práce a různé majetkové tresty (Landgráfová 2010: 255, 258). Trest upálením je doložen v jistém případě ze Třetí přechodné doby (cca 1078–715 př. n. l.), nejedná se však o nevěru, ale o vraždu (Lippert 2008: 67).
- ¹⁰⁷ Na tomto místě za panovníkovým jménem překvapivě chybí přívlastek „ospravedlněný“, zřejmě se jedná o chybu písaře.
- ¹⁰⁸ Typické obětiny, které se předkládaly zemřelým v rámci zádušního kultu, podobné seznamy obětí se často objevují v hrobkách hodnostářů. Obětiny byly zemřelým skutečně předkládány, ale nápisy sloužily zároveň jako magická formule – již tím, že byl takový nápis zaznamenán, a lidé, kteří hrobky navštěvovali, jej četli a/nebo opakovali, se jeho obsah měl stát skutečností.
- ¹⁰⁹ Dosl. „jeho čin moudrosti“. Doplněno podle fráze v následujících přiběžích.
- ¹¹⁰ Papyrus je na tomto místě poškozen, čitelný je pouze znak *bau*. Podle kontextu půjde zřejmě o Chufuova syna Bauefrea, jehož jméno znamená „Jeho *bau* je Re“. Blíže k pojmu *ba* viz pozn. 65.
- ¹¹¹ Zakladatel 4. dynastie. Jeho jméno znamená „Ten, který činí dobrým/krásným“.
- ¹¹² Jméno Džadzaemanch v překladu znamená „Hlava je naživu“.
- ¹¹³ Jak je vidět zde, tento přídomek (viz pozn. 84) se nemusí týkat pouze královny osoby jako takové, ale jakéhokoliv slovního spojení, kde je král zmíněn. V tomto případě se jedná o královský palác, v egyptštině doslova „palác krále, který žije, je svěží a zdráv“.
- ¹¹⁴ Doslova „ať je pro tebe vybavena loď všemi kráskami z tvého paláce“.
- ¹¹⁵ Doslova „na sever a na jih“. Jelikož hlavní dopravní tepnou Egypta byl Nil, tekoucí od jihu k severu, Egyptané používali pro vyjádření směru cesty, obzvláště pak plavby, slova znamenající „cestovat na sever/po proudu“ a „na jih/proti proudu“.
- ¹¹⁶ Dřevěná součást vesla, není jasné, o co se jedná, může jít například o rukojeť či list vesla (Jones 1988: 180).
- ¹¹⁷ Doslova „s krásou těl v prsou“.
- ¹¹⁸ Doslova „které nebyly otevřeny porodem“.

Obr. 19 Reliéfni výzdoba tzv. nepravých dveří, které symbolizovaly průchod na onen svět a zároveň byly hlavním obětním místem staroříšských hrobek. Majitel hrobky sedí před stolem s obětními chleby, hieroglyfický text vpravo vyjmenovává jednotlivé druhy obětí. Neferova hrobka, Abúsír
(foto M. Frouz, archiv ČEgÚ FF UK)

Obr. 20 Jednou z typických obětín bylo pivo, které se uchovávalo v charakteristických nádobách, označovaných jako pivní džbány. V hrobkách byly tyto džbány často plněny nilským bahnem, které skutečné pivo nahrazovalo. Pohřební komora kněze Neferinpua, Abúsír (foto M. Frouz, archiv ČEgÚ FF UK)

Bylo vykonáno vše, co Jeho Veličenstvo přikázalo. **Plavily se sem a tam** a srdce Jeho Veličenstva bylo potěšeno sledováním jejich plavby. Náhle se jedné ze strokyní¹¹⁹ zamotaly vlasy do vesel (?)¹²⁰ a (její) přívěsek z pravého tyrkysu ve tvaru ryby spadl do vody. Utichla¹²¹ a [ne]veslovala a její družky utichly a neveslovaly.

Jeho Veličenstvo řeklo: ‚Neveslujete?‘

A ony odpověděly:

‚Naše strokyně utichla a nevesluje.‘

Pak jí [Jeho] Veličenstvo řeklo: ‚[...]nevesluješ? [...]‘

[...] kněz předčítatel [...]

[...] řeklo **(VI)** Jeho Veličenstvo:

‚Džadžaemanchu, bratře můj,¹²² udělal jsem, jak [jsi] řekl. Srdce Jeho Veličenstva se upokojilo hleděním na jejich plavbu, (ale) pak jedné ze strokyní spadl přívěsek z pravého tyrkysu ve tvaru ryby do vody a ona utichla a neveslovala. Tím způsobila, že její strana přestala (veslovat).¹²³ Řekl jsem jí: ‚Proč nevesluješ?‘ Odpověděla mi: ‚Spadl mi do vody rybí přívěsek z pravého tyrkysu.‘ Odvětil jsem: ‚Vesluj, hle, já sám (ti) jej nahradím.‘ Pravila mi: ‚Chci radši svou vlastní věc, než nějakou náhradu.‘ ‘

A tu pronesl vrchní kněz předčítatel Džadžaemanch svá magická slova a přesunul polovinu vody z toho jezera na druhou.¹²⁴ Našel rybí přívěsek ležící na dně,¹²⁵ vzal jej a vrátil jeho majitelce. Co se týče té vody, měla dvanáct loktů ve svém středu a dosáhla dvaceti čtyř¹²⁶ loktů poté, co se přetočila. Poté (opět) vyřkl svá magická slova¹²⁷ a vrátil vody jezera na své místo.

Pak Jeho Veličenstvo strávilo krásný den¹²⁸ a stejně tak (lidé z) paláce krále, ŽSZ. Vyšel¹²⁹ a odměnil vrchního kněze předčítatele Džadžaemancha vším dobrým. Hle, podivuhodná věc, jež se udála za časů tvého otce, krále Horního a Dolního Egypta Snofrua, ospravedlněného, kterou vykonal vrchní kněz předčítatel a písař knih Džadžaemanch.‘

Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta Chufua, ospravedlněného, řeklo:

‚Ať je dáno tisíc chlebů, sto džbánů piva, jeden kus dobytka a dva kousky kadidla pro Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta

- ¹¹⁹ Vzhledem k následujícímu ději zřejmě půjde o strokyni, tedy ženu, sedící na zádi lodi a udávající tempo a rytmus veslování ostatním na své straně lodi.
- ¹²⁰ Význam tohoto slovesa není přesně znám, jedná se o činnost, týkající se vlasů.
- ¹²¹ Tzn. přestala udávat rytmus (např. pokřiky, bubnováním atp.).
- ¹²² Toto oslovení nemusí nutně znamenat, že Džadžaemanch byl panovníkovým bratrem, ve staroegyptské kultuře bylo obvyklé slovem „bratr“ nebo „sestra“ oslovovat blízkou osobu podobného věku, viz pozn. 99.
- ¹²³ Tj. strana lodi, která udávala tempo, viz pozn. 119.
- ¹²⁴ Doslova „dal polovinu vody z jezera na jejich jednu.“
- ¹²⁵ Slovo, jež je zde uvedené, může označovat v různých kontextech rozličné ploché věci, jako kámen či stěp, ale také např. povrch lebky. Mohlo by se tedy jednat o nějaký výstupek či kámen, na němž se šperk zachytil, je nicméně možné, že v tomto případě se tak označuje obecně dno jezírka.
- ¹²⁶ Zřejmě půjde o hloubku jezera – původní hloubka vody byla 12 loktů a poté, co Džadžaemanch převrátil část vody z jezera na druhou stranu, vznikla hloubka dvojnásobná, tedy 24 loktů, a původních 12 loktů sahalo pouze doprostřed vzniklé masy vod. Číslo 24 je doplněné podle smyslu, čitelné je číslo 14, ale zdá se, že před ním je ještě špatně čitelný znak, značící další desítku – Egypťané zapisovali v běžných, tedy nikoli matematických textech, číslovky pomocí určitého počtu znaků pro jednotky, desítky, stovky atd.
- ¹²⁷ Varianta překladu: „řekl to, co řekl v magii“.
- ¹²⁸ Tzn. oslavoval.
- ¹²⁹ Tj. král.
- ¹³⁰ Doslova: „Spatřil jsem jeho příklad/čin moudrosti.“
- ¹³¹ Někdy přepisován též jako Hardžedef, nicméně Hordedef je blíže transliteraci staré egyptštiny (vzhledem k tomu, že egyptština nezapisuje samohlásky, skutečnou výslovnost nelze přesně rekonstruovat). Jde o syna panovníka Chufua, jenž je v pozdější tradici znám, podobně jako Imhotep, jako bájný mudrc, je také možné, že byl po smrti zbožštěn. Je považován za autora fragmentárně dochovaného naučení, které bylo populární ještě za Nové říše (viz např. Helck 1984, česky viz Vachala 1992: 8–9) a v pozdějších dobách byl též považován za objevitele několika kapitol Knihy mrtvých. Později se dokonce objevuje jako literární postava v jednom z demotických narativních textů (viz Tait 1977: 30–44). Na papyru Westcar vystupuje v souladu s touto tradicí jako nejučenější Chufuův syn, který na rozdíl od svých bratrů, kteří vyprávějí příběhy z minulosti, hovoří o žijícím mudrci. Jméno Hordedef znamená „Ten, jehož dal Hor“.
- ¹³² Tj. ti, kteří jsou pryč, mrtví.
- ¹³³ Viz pozn. 46.
- ¹³⁴ Čtení i význam tohoto jména jsou poněkud nejasné, tradičně se přepisuje jako Džedi. Je odvozeno od slova *džed*, znamenajícího „být pevný, být stabilní, trvat“.

Snofrua, ospravedlněného, a ať je dán chléb *šenes*, džbáněk piva a kousek kadidla pro vrchního kněze předčitatele a písaře knih Džadžaemancha. Spatřil jsem doklad jeho moudrosti.“¹³⁰

Bylo vykonáno vše, co [Jeho] Veličenstvo přikázalo.

[Poté] povstal královský syn Hordedef,¹³¹ aby promluvil, a řekl:

„[...] v poznání těch, kteří přešli¹³² [...] poznat [...] Tvé Veličenstvo ve své vlastní době. Není známo [...].“

Jeho Veličenstvo řeklo: „Kdo [...] Hor[dedefe...].?“

[...] Hordedef: **(VII)** „Existuje jeden prostý člověk,¹³³ jehož jméno je Džedi,¹³⁴ a sídlí v Džedsnofru.¹³⁵ Je to člověk starý sto deset let.¹³⁶ Ještě dnes sní pět set chlebů a maso z půlky býka a vypije sto džbánů piva.¹³⁷ Dovede připojit useknutou hlavu (k tělu), přimět lva, aby chodil za ním s vodítkem na zemi,¹³⁸ a zná podobu¹³⁹ (jednotlivých) komnat Thovtovy svatyně.“¹⁴⁰

Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta Chufua, ospravedlněného, strávilo (celý) den tím, že hledalo ty komnaty Thovtovy svatyně, aby pro sebe vyrobilo kopii (nápisů v ní), která by náležela jeho horizontu.¹⁴¹

Pak Jeho Veličenstvo řeklo:

„Ty sám, synu můj Hordedefe, mi jej přiveď.“

Byly připraveny lodě pro královského syna Hordedefa, a on se vydal na jih do Džedsnofru. Když lodě přistály u břehu, pohodlně se (usadil) na ebenových nosítkách s částmi ze dřeva *sesenedžem*, obloženými zlatem, a vydal se (dál) po souši.¹⁴² Když dorazil k Džedimu, nosítka byla položena a on vstal, aby ho pozdravil. Nalezl jej, jak leží na [ro]hoži na prahu¹⁴³ svého domu, jeho služebník mu mazal chodidla (olejem) a jiný mu natíral nohy. Královský syn Hordedef řekl:

„Tvůj stav je jako (stav) toho, kdo ještě nezestál¹⁴⁴ – vždyť stáří je místem spočinutí,¹⁴⁵ místem pohřbu a místem splynutí se zemí.¹⁴⁶ (Jsi jako ten), kdo spí až do úsvitu, je prost nemocí a stařeckého kašle.¹⁴⁷ Buď zdrav, ctěný (muži)! Přišel jsem sem, abych ti oznámil poselství svého otce Chufua, ospravedlněného. Budeš jíst vzácné pochoutky z toho, co dává král, jídla z toho, co jedí jeho následovníci.¹⁴⁸ Povede tě jako v krásné době života tvých předků, kteří jsou v říši mrtvých.“¹⁴⁹

- ¹³⁵ Za Džedsofnofru je v originálním textu ještě přívlastek „ospravedlněný“. Jméno města znamená doslova „Snofru trvá“, je však pravděpodobné, že ono „ospravedlněný“, vážící se samozřejmě k faraonu Snofruovi, bylo za jméno města přidáno až po smrti panovníka a nebylo součástí původního názvu. Šlo o Snofruovo sídelní město, nacházející se zřejmě poblíž Médúmu.
- ¹³⁶ Sto deset let byl ve starém Egyptě ideální mytický věk moudrých starců.
- ¹³⁷ Dosl. „až dodnes sní...“ Tato část je obvykle překládána či interpretována tak, že Džedi sní uvedenou porci denně, nicméně v textu nic takového uvedeno není. Věta může vyjadřovat i obecnou skutečnost „dodnes (je schopen) sníst...“.
- ¹³⁸ Tzn. aby byl krotký.
- ¹³⁹ Dosl. „zná podrobnosti (jednotlivých) komnat Thovtovy svatyně“, tzn. že ví, čím se odlišují, zná je do detailu.
- ¹⁴⁰ Thovt byl bůh písma, vědění a magie, bývá tedy tradičně spojován s tajnými knihami a vědomostmi. Výrokem, že Džedi zná podobu komnat Thovtovy svatyně, je zřejmě míněno, že zná to, co je v nich uchováváno a zapsáno, případně rituály, které se tam vykonávají, do nejmenších podrobností. Není jasné, zda se jedná o odkaz na nějaké skutečné místo či konkrétní svatyni, nebo mytické místo a odkaz na tajné vědomosti obecně.
- ¹⁴¹ Horizont je označení pro panovníkův zádušní komplex, jde tedy zřejmě o skutečnost, že Chufu pátrá po zmíněných tajemstvích a spisech z Thovtovy svatyně, aby je mohl nechat zapsat do své hrobky, opsat na papyrus, který by si do hrobky vzal, nebo aby je nechal opsat a následně dal pro sebe provést rituály a kouzla, jež obsahují. Podle představ starých Egyptanů musel zemřelý, který chtěl blaženě žít navěky věků, projít různými nástrahami podsvětí, a k tomu mu měly pomoci rituály, texty a zařikání, objevující se později jako Texty pyramid, Texty rakví, Kniha mrtvých a další zásvětí texty. Dávalo by tedy smysl, že by po takových spisech panovník pátral a chtěl mít jejich obsah zaznamenán pro svou cestu do zásvětí. Druhá varianta, bez doplnění o nápisech, by mohla naznačovat, že panovník chtěl svůj zádušní komplex Thovtově svatyni či jejím komnatám připodobnit, nebo tam nechat postavit nějakou stavbu, která by se jí či jim podobala.
- ¹⁴² Základní význam tohoto slova je „být nahoře/na povrchu“, překlad je odvozen vzhledem ke kontextu.
- ¹⁴³ Papyrus je zde poškozen, ale vzhledem k čitelným znakům se skutečně jedná o „práh“.
- ¹⁴⁴ Dosl. „žijícího před stářím“, tzn. „vypadáš jako mladík“.
- ¹⁴⁵ Dosl. „zakotvení, přistání“, jde o běžně používaný egyptský eufemismus pro smrt.
- ¹⁴⁶ Tzn. pohřeb.
- ¹⁴⁷ Dosl. „stáří kašle“, genitivní spojení.
- ¹⁴⁸ Nejedná se o následovníky – nástupce, ale o panovníkovu družinu a hodnostáře, viz pozn. 12.
- ¹⁴⁹ Tzn. jako za časů tvých předků.
- ¹⁵⁰ Dosl. „v míru“.
- ¹⁵¹ Viz pozn. 10.
- ¹⁵² Viz pozn. 65.

Džedi odpověděl:

„Pokoj tobě,¹⁵⁰ Hordedefe, královský synu, [milova]ný svým otcem! Kéž tě tvůj otec, Chufu, ospravedlněný, chválí, kéž tě postaví na přední místo mezi staršími. Nechť je tvé *ka*¹⁵¹ schopno vyřknout zaklínadlo proti tvému nepříteli, nechť tvé *ba*¹⁵² zná cesty, vedoucí k bráně Toho, který zahaluje¹⁵³ [...] Buď pozdraven, (VIII) královský synu!“

Pak k němu královský syn Hordedef vztáhl své ruce, zvedl jej a vydal se s ním na břeh, veďa jej za ruku. Pak Džedi řekl:

„Nech mi připravit jednu z lodí a nech mi přivést (mé) děti¹⁵⁴ a mé knihy.“

Byly pro něj připraveny dvě lodě s posádkou a Džedi vyrazil na sever v bárce, na níž byl královský syn Hordedef. **Když dorazili do rezidence**, královský syn Hordedef předstoupil, aby (o tom) zpravil Veličenstvo krále Horního a Dolního Egypta Chufua, ospravedlněného. Královský syn Hordedef řekl:

„Vládce, jenž jsi živ, svěží a zdrav, pane můj, přivedl jsem Džediho.“

Jeho Veličenstvo odpovědělo: „Jdi a přiveď mi ho (ukázat)!“

Odešlo do sloupové síně paláce krále, ŽSZ, a Džedi mu byl přiveden. Jeho Veličenstvo proneslo:

„Jak je možné,¹⁵⁵ Džedi, že mi tě ještě (nikdo) neukázal?“

Džedi odvětil: „Přichází ten, kdo je zavolán, vládce, jenž jsi živ, svěží a zdrav. Byl jsem zavolán a hle, přišel jsem.“

Jeho Veličenstvo se zeptalo: „Je pravda, co se říká, že umíš spojit useknutou hlavu (s tělem)?“

Džedi odpověděl: „Ano, umím, vládce, který jsi živ, svěží a zdrav, můj pane.“

Jeho Veličenstvo řeklo:

„Ať je mi přiveden vězeň, který je ve vězení, a je odsouzen k tělesnému trestu.“¹⁵⁶

Džedi pravil: „Ne člověka, ó vládce, pane můj, hle, není dovoleno dělat něco takového na vznešeném dobytku.“¹⁵⁷

Pak si nechal přinést husu s useknutou hlavou, ta husa byla dána na západní stranu síně a její hlava na východní stranu síně. Poté vyřkl Džedi svá magická slova a (tělo) husy se zvedlo a kolébalo se a její

hlava taktéž. **Když dorazilo jedno k druhému**, husa vstala a kejhala. Pak si nechal přinést ptáka *chetaa* a bylo na něm vykonáno totéž. Jeho Veličenstvo [si] nechalo přinést býka s (useknutou) hlavou, (která) ležela na zemi.¹⁵⁸ Džedi vyřkl svá magická slova a ten býk stál (klidně) za ním, (přestože) jeho vodítka (bylo) **(IX)** na zemi.¹⁵⁹

Pak řekl [...] Chufu, ospravedlněný:

„[...] to, co se říká, že znáš podobu (jednotlivých) komnat [Thovtovy] svatyně [...]?“

Džedi odpověděl: „Ctěný,¹⁶⁰ neznám jejich podobu, vládce, jenž jsi živ, svěží a zdrav, pane můj, [...] znám však místo, kde je to (zaznamenané).“

Jeho Veličenstvo se otázalo: „Kde (to je)?“

Džedi odpověděl: „Na tom místě je skříňka z pazourku,¹⁶¹ v komnatě, jejíž jméno je Knihovna,¹⁶² (a je to) v Héliopolu.“¹⁶³

¹⁵³ Jde o epiteton některého egyptského boha, toto slovo lze přeložit jako „Zahalený“ nebo „Zahalující“. V říkání 114 Knihy mrtvých se objevuje „brána Toho, který zahaluje Znaveného“, přičemž Znavený je běžné označení vládce zásvěti Usira, v některých překladech je taktéž rekonstruován text zde. Přívlasktů různých božstev, začínajících slovem Zahalující / Zahalený je ovšem mnoho a vzhledem k tomu, že následující text je špatně čitelný, nelze přesně určit, o koho se jedná.

¹⁵⁴ Doslova je zde uvedeno „děti“, nicméně může jít například o širší rodinu – Džedi se dozvídá, že se má, zřejmě na delší dobu, dostavit do rezidence faraona; nebo také např. o mladíky, kteří byli jeho pomocníky či žáky.

¹⁵⁵ Dosl. „co je to“.

¹⁵⁶ Toto místo je v obvyklých překladech interpretováno jako „věžeň, jenž byl odsouzen k smrti“ – nicméně doslova je zde „je určen ke zranění“. Jedná se tedy zjevně o tělesný trest, nevíme však, jak tvrdý. Viz pozn. 106.

¹⁵⁷ Jedno ze staroegyptských označení pro lidi.

¹⁵⁸ Dosl. „padla“.

¹⁵⁹ V této části se příběh vůbec nevěnuje tomu, že nejprve byla zvířeti připevněna hlava k tělu, jelikož je důraz dáván na druhou dovednost, kterou je Džedi proslaven, totiž přimět zvíře, aby jej bez vodítka následovalo.

¹⁶⁰ „Ctěný“ je doslovný překlad, pravděpodobně ale nemusí jít o oslovení, ale nějaký výraz či idiom v mluvené řeči, který mohl vyjadřovat např. nesouhlas, povzdech, zdůraznění atp.

¹⁶¹ Čarodějné svitky, které se nacházejí v tajných skříňkách, k nimž se mohou dostat pouze vyvolení nebo zasvěcení (a někdy ani ti ne), jsou ve staroegyptské mytologii a folklóru běžná věc. Např. v démotických povídkách o synu Ramesse II. Setnem

(Jeho Veličenstvo řeklo:) „Vezmi¹⁶⁴ tu skříňku (odtamtud)!“

Džedi řekl: „Vládce, jenž jsi živ, svěží a zdrav, můj pane, hle, nejsem to já, kdo ti ji přinese.“

Jeho Veličenstvo se zeptalo: „Kdo mi ji tedy přinese?“

Džedi řekl: „Nejstarší ze tří dětí, které jsou v lůně Rudžedet,¹⁶⁵ (to) on ti ji přinese.“

Jeho Veličenstvo řeklo: „Chci ji! Co jsi to řekl, kdo že je ta Rudžedet?“

Džedi odpověděl: „Je to žena kněze *vab*¹⁶⁶ Rea, pána Sachebu,¹⁶⁷ a je těhotná se třemi dětmi Rea, pána Sachebu. Řekl (tj. Re) ohledně toho: „Budou vykonávat skvělé úřady po celé této zemi a nejstarší z nich bude Nejvyšším z vidících v Héliopoli.“¹⁶⁸

Pak se kvůli tomu srdce Jeho Veličenstva rozesmutilo. Džedi pravil:

„Co (znamená) ta nálada, vládce, jenž jsi živ, svěží a zdrav, pane můj? Je to kvůli těm třem dětem, (jak) jsem (o tom) mluvil? Po (tobě bude) tvůj syn, pak jeho syn, a (až) pak jeden z nich.“

Jeho Veličenstvo řeklo: „(Kdy) tedy porodí, (kdy) přijde čas Rudžedet?“

„Porodí v prvním měsíci období rozpuku,¹⁶⁹ x-tý¹⁷⁰ [den].“

Jeho Veličenstvo pravilo: „Pak budou tedy [...] břehy kanálu Obou ryb¹⁷¹ (v té době) odříznuté.¹⁷² [...] Chtěl bych se tam sám vypravit¹⁷³ a spatřit ten chrám Rea, pána Sachebu.“

Džedi řekl: „Pak (tedy) učiním, aby byla v kanálu Obou ryb voda o hloubce(?) čtyř loktů.“

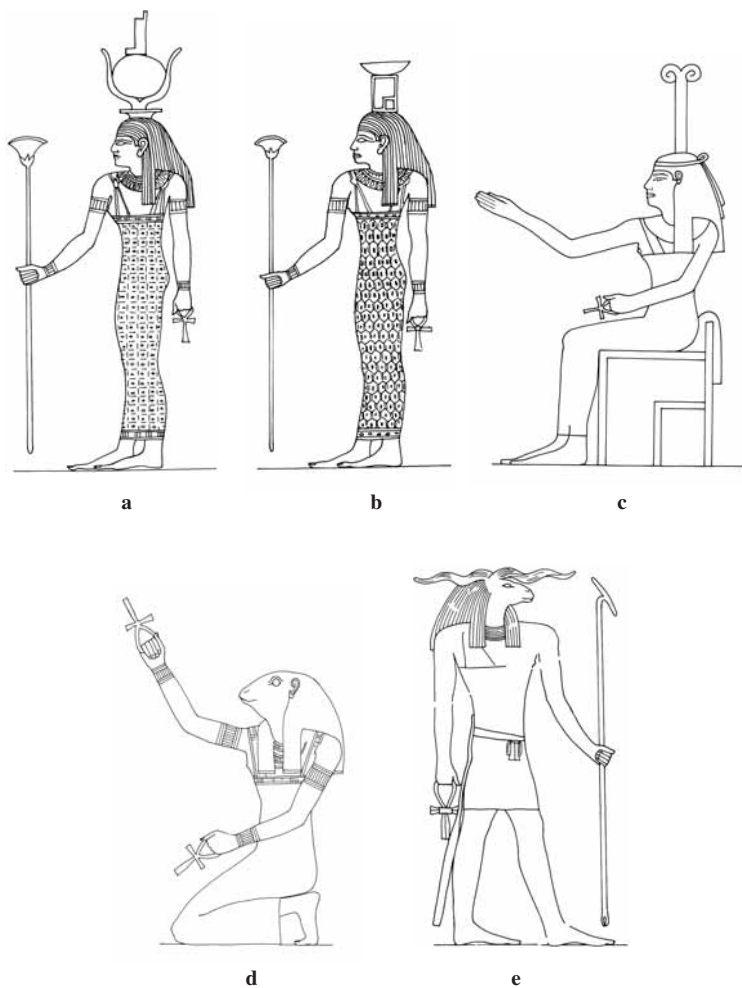
Jeho Veličenstvo se vydalo do svého paláce a řeklo: „Ať je Džedi zaveden do domu královského syna Hordedefa, ať tam sídlí s ním. Připravte jeho jídlo – tisíc chlebů, sto džbánů piva, jednoho býka a sto balíků zeleniny.“

Bylo vykonáno vše, co Jeho Veličenstvo přikázalo.

Jednoho dne se stalo, že Rudžedet trpěla a její porod(ní bolesti) byly těžké. Jeho Veličenstvo Re, pán Sachebu, řekl Esetě, Nebthetě, Meschenetě, Heketě a Chnumovi:¹⁷⁴

„Běžte a pomozte Rudžedetě porodit ty tři děti, které jsou v jejím

- Chamvasetovi se mluví o Thovtově knize, která se v prvním příběhu nachází hned v několika skříňkách, které hlídají všelijací hadi a štíři uprostřed nilských vod poblíže Koptu, a v druhém se tajná kouzelná kniha nalézá, podobně jako zde, v zapečetěné komnatě, tentokrát však v Thovtově chrámu v Hermopolu.
- ¹⁶² Dosl. „Započítaná“, případně „Započítávající“, slovo se používá např. pro inventáře. Zde jde zřejmě o nějaký archiv či knihovnu, kde mohly být uchovávány či zapsány texty takového druhu, o nichž je zde pravděpodobně řeč, či alespoň záznamy o nich.
- ¹⁶³ Město v Dolním Egyptě, egyptsky Iunu, tradiční centrum kultu slunečního boha.
- ¹⁶⁴ Tzn. „přines“. Je možné, že věta má znamenat prostě „Přines (ji)“, vzhledem k tomu, jak je zde faraon Chufu charakterizován, je ovšem možné, že Džediho nabádá, aby ji odtamtud vzal, i kdyby to bylo proti pravidlům.
- ¹⁶⁵ Jméno znamená „Ta, která je pevná, trvá“.
- ¹⁶⁶ Titul nižšího egyptského kněze, doslova znamená „čistý“.
- ¹⁶⁷ Město v západní deltě naproti Héliopoli, pravděpodobně dnešní Zat el-Kóm.
- ¹⁶⁸ Tradiční titul héliopolského velekněze.
- ¹⁶⁹ Egyptský rok se dělil na tři období – období záplavy (polovina července až polovina listopadu), období rozpuku (polovina listopadu až polovina března) a období sklizně (polovina března až polovina července). Každé období mělo čtyři měsíce po třiceti dnech, posledních pět dní roku pak byly tzv. epagomenální dny, které do žádného měsíce nepatřily a které byly považovány za dny zrození pěti bohů – Usira, Hora, Sutecha, Esety a Nebthety.
- ¹⁷⁰ Číslo není čitelné.
- ¹⁷¹ Jde o kanál ve druhém dolnoegyptském nomu, býval považován za jižní hranici Delt, blíže viz Edel 1990.
- ¹⁷² Zřejmě je myšleno to, že v té době vysychal kanál, po němž bylo možné se lodí do Sachebu dopravit.
- ¹⁷³ Význam tohoto slova není jasný, podle determinativu jde o nějaký pohyb, překládáme podle kontextu.
- ¹⁷⁴ Výběr právě těchto božstev rozhodně není náhodný, neboť každé z nich má v některém ze svých aspektů co do činění se zrozením či stvořením. Bohyně Eset byla matkou boha Hora, jehož vtělením byl egyptský panovník, a přeneseně tedy byla matkou krále (blíže viz Janák 2005: 54–57). Nebthet byla Esetinou sestrou, spolu s ní byla spojována se vzkříšením a znovuzrozením, vystupovala také jako ochránkyně a kojná Horova (blíže viz Janák 2005: 121–123). Bohyně Meschenet byla se zrozením a znovuzrozením asociována primárně, často se objevuje jako pomocnice u porodů a jakási sudička, určující osud člověka – podobně i v tomto příběhu je to právě Meschenet, která po narození každého z králů vyřkne „sudbu“, že bude panovníkem celé země (blíže Janák 2005 : 11). Se (znovu)zrozením je spojována též bohyně Heket, od konce Staré říše se dokonce můžeme setkat s označením porodních bab jako „služebnice Heket“ (více k této bohyni viz Janák 2005: 72). Chnum se pak objevuje v roli tvůrce, který na svém hrnčířském kruhu vytváří lidské bytosti (více Janák 2005: 92–93).

Obr. 21 Vyobrazení bohyní a) Eset, b) Nebthet, c) Meschenet, d) Heket a e) boha Chnuma
(kresba J. Malátková, ČEgÚ FF UK)

lůně a které budou vykonávat skvělé úřady po celé této zemi, postaví vaše chrámy, vybaví obětinami vaše oltáře, ustanoví vaše úlitby a rozmnoží vaše obětiny!“

Ti bohové se vydali na cestu, (bohyně) na sebe vzaly podoby (X) hu[de]bnic¹⁷⁵ a Chnum byl s nimi jako nosič.¹⁷⁶ Dorazili do domu Ravesera¹⁷⁷ a našli jej, jak stojí s oděvem naruby.¹⁷⁸ Přinesli mu svou *menit*¹⁷⁹ a sestra¹⁸⁰ a on jim řekl:

„Mé paní, hleďte, je (zde) žena, která trpí a její porod(ní bolesti) jsou těžké.“

Pravily: „Nech nás podívat se na ni, hle, my víme (mnoho) o porodech.“

Odpověděl jim: „Pojďte!“

A ony vstoupily k Rudzedetě a zapečetily komnatu s ní (uvnitř). Eset se postavila před ni, Nebthet za ni a Heket urychlovala porod. Pak promluvila Eset:

„Nebud' silný v jejím těle v tomto svém jménu Veseriref!¹⁸¹

¹⁷⁵ Dosl. „bohové na sebe vzali podoby hudebnic“.

¹⁷⁶ Dosl. „ten, který je pod rohoží“ – slovo „rohož“ zde možná zastupuje nějaký všeobecnější pojem jako např. „zavazadlo“.

¹⁷⁷ Jméno Raveser znamená „Re je mocný“.

¹⁷⁸ Dosl. „převráceným“, zřejmě metafora pro rozrušení.

¹⁷⁹ Hudební nástroj, skládající se z perlových šňůr a protizávaží, který při potřásání chrastil. Mohl být využit též jako náhrdelník. Byl atributem bohyně Hathor nebo jejího syna Iheje a spojován též s ochranou a znovuzrozením (viz Verner – Bareš – Vachala 1997: 292).

¹⁸⁰ Další hudební nástroj, skládající se z držadla a rámu ve tvaru U, jímž byly příčně provlečeny kovové tyčinky, někdy navíc s kroužky, které při třesení vyluzovaly chřestivý zvuk. Nástroj je spojen především s kultem bohyně Hathor (viz Verner – Bareš – Vachala 1997: 398).

¹⁸¹ Všechny věty, které Eset pronáší spolu se jmény dětí, jsou v egyptštině slovní hříčky se slovy, tvořícími jejich jména, případně se slovy s podobnou zvukovou hodnotou. Jméno, uvedené zde, se neshoduje se skutečným jménem prvního faraona 5. dynastie, o němž se zde mluví – Veserkafe („Jeho *ka* je mocné“). Jméno zapsané v textu, v překladu znamenající „Jsem mocnější než on“, zřejmě vzniklo špatnou interpretací či chybným čtením nějakého starého textu nebo chybou písaře/autora, který již neměl přesnou znalost o panovnících minulosti.

To dítě se hned narodilo do jejích rukou,¹⁸² (a bylo to) dítě (velké) jeden loket a se silnými kostmi. Jeho končetiny byly předurčené¹⁸³ být ze zlata a pokrývka hlavy z pravého lazuritu.¹⁸⁴ Pak jej umyly a jeho pupeční šňůra byla přestřižena a položena na kus plátna. Poté se k němu přiblížila Meschenet a řekla:

„Král, který bude vykonávat královský úřad po celé této zemi.“
Chnum posílil jeho tělo.¹⁸⁵

Pak se Eset postavila před ni, Nebthet za ni a Heket urychlovala porod. Pak promluvila Eset:

„Nezůstávej¹⁸⁶ v jejím těle v tomto svém jménu Sahure!“¹⁸⁷

A to dítě se hned narodilo do jejích rukou, (a bylo to) dítě (velké) jeden loket a se silnými kostmi. Jeho končetiny byly předurčené být ze zlata a pokrývka hlavy z pravého lazuritu. Pak jej umyly a jeho pupeční šňůra byla přestřižena a položena na kus plátna. Poté k němu přistoupila Meschenet a řekla:

„Král, který bude vykonávat královský úřad po celé této zemi.“
Chnum posílil jeho tělo.

Pak se Eset postavila před ni, Nebthet za ni a Heket urychlovala porod. Pak promluvila Eset:

¹⁸² Dosl. „rychle vyšlo/vylétlo na její ruce“.

¹⁸³ Význam tohoto slova není jasný a názory překladatelů se různí. Základ slova je pravděpodobně odvozen od slovesa, znamenajícího „určit“, „stanovit.“ Vzhledem k tomu, že za popisem končetin dítěte následuje ještě popis pokrývky hlavy, vztahující se k témuž slovesu, zřejmě nejde o to, že jejich údy byly ze zlata a že měly na hlavě lazuritovou pokrývku ihned po narození, podivná je ovšem i představa, že by se jejich končetiny měly stát zlatými – snad by se mohlo jednat o obrazné pojmenování pro to, že se stanou faraony, a tedy božskými, nicméně interpretace tohoto místa je velice nejasná.

¹⁸⁴ Zlato bylo v egyptské mytologii materiálem, z něž bylo utvořeno maso bohů, lazurit (lapis lazuli) se pak objevuje právě jako materiál/barva božských vlasů/pokrývek hlavy, viz pozn. 42.

¹⁸⁵ Dosl. „učinil jeho tělo silným“.

¹⁸⁶ Dosl. „nedotýkej se“, „nespočívej“ či „nedosahuj“.

¹⁸⁷ Jméno panovníka Sahurea znamená buď „ten, který dosahuje k Reovi“ nebo „Re ke mně dorazil“.

„Nebud' temný v jejím těle v tomto svém jménu Keku!“¹⁸⁸

A to dítě se hned narodilo do jejích rukou, (a bylo to) dítě (velké) jeden loket a se silnými kostmi. Jeho končetiny byly předurčené být ze zlata a pokrývka hlavy z pravého lazuritu. Pak k němu přistoupila Meschenet (XI) a řekla:

„Král, který bude vykonávat královský úřad po celé této zemi.“

Chnum posílil jeho tělo, (ony) jej umyly, jeho pupeční šňůra byla přestřižena a položena na kus plátna.

Pak ti bohové vyšli (z místnosti), poté, co pomohli Rudžedetě s porodem těch tří dětí. Řekli:

„Raduj se, Ravesere, hle, narodily se ti tři děti!“

Odpověděl jim: „Mé paní, co pro vás mám učinit? Dejte ječmen svému nosiči a vezměte si jej namísto piva.“¹⁸⁹

Chnum si naložil ten ječmen (na záda) a odešli na místo, z něhož přišli. Poté pravila Eset k těm bohům:

„Kvůli čemu jsme tam přišli, nežli kvůli tomu učinit něco podivuhodného pro ty děti a pak to oznámit jejich otci, který nás přiměl (tam) jít?“

Stvořili božské koruny pána, ŽSZ, a dali je do toho ječmene. Pak spustili z nebe bouři a dešť, vrátili to do toho domu a řekli:

„Nechte ječmen zde v zamčené místnosti, dokud nepřijdeme z muzicírování na severu.“

Dali ječmen do zamčené místnosti. Rudžedet se očistila ve čtrnácti dnech a pak se zeptala své služebné:

„Je dům připraven?“

Ona odpověděla: „Jsou připraveny¹⁹⁰ všechny dobré věci, kromě džbánů (s pivem), (ty) nebyly přineseny.“

¹⁸⁸ Opět chybně uvedené jedno ze jmen panovníka Neferirkarea, které znělo Kakai („Mé ka je vysoké“, tj. mocné.). Jméno, uvedené zde, znamená doslova „Temný“, jde zjevně o špatnou interpretaci na základě podobné výslovnosti.

¹⁸⁹ Egyptské pivo se vyrábělo z ječmene a bylo, spolu s chlebem, běžně používáno jako výplata ve formě denních přidělů. Raveser zřejmě nemá pivo a nabízí jim místo něj ječmen.

¹⁹⁰ Dosl. „je vybaven všemi dobrými věcmi“, v otázce i odpovědi je použito stejné slovo, v základním významu znamenající „učinit ostrým“, „učinit efektivním“.

Rudžedet se zeptala: „Džbány nebudou přineseny?“

Služebná odpověděla: „Není zde nic, co by se do nich dalo,¹⁹¹ kromě toho (ječmene), který patří těm hudebníkům. Ten je v komnatě s jejich pečeti.“

Rudžedet pravila: „Jdi¹⁹² a přines tedy (ječmen) z něj, Raveser jim pak za něj dá náhradu, až přijde.“

Služebná šla (XII) a když otevřela místnost, uslyšela v té místnosti zvuky zpěvu, hudby, tance, oslav a všeho toho, co se vykonává (na počest) krále. Šla a oznámila vše, co slyšela, Rudžedetě. Ta obešla místnost, ale nenašla místo, odkud to přicházelo.¹⁹³ Poté přiložila spánek k pytli (hudebníků) a zjistila, že se to děje uvnitř něj. Dala ho do truhlice, která byla položena v jiné (truhlici), uzavřené a převázané kůží. Pak to dala do místnosti, kde byly její věci, a dala na ni pečeť.

Raveser přišel z pochůzek v mokřinách,¹⁹⁴ Rudžedet mu pověděla o těch záležitostech a jeho srdce se nade vše radovalo. Pak si sedli a strávili hezký den.¹⁹⁵

Poté uběhlo několik dní a Rudžedet [...] věci/záležitosti(?)¹⁹⁶ té služebné a potrestala ji [bit]ím. A ta služka pověděla lidem, kteří byli v tom domě:

„Co se to děje, ty (věci), které se staly? Ona porodila tři krále, půjdu to říci Veličenstvu králi Horního a Dolního Egypta, Chufuovi, ospravedlněnému.“

Šla a nalezla nejstaršího bratra své matky, jak svazuje na zápraží¹⁹⁷ len do svazků. Zeptal se jí:

„Kde se tu bereš, děvče?“

A ona mu pověděla o těch záležitostech [...]. Její strýc¹⁹⁸ jí řekl:

¹⁹¹ Dosl. „Není nic, co by (to) zde učinilo skvělým“.

¹⁹² Dosl. „sestup“.

¹⁹³ Dosl. „kde se to dělo“.

¹⁹⁴ Tj. zřejmě v oblasti Delti.

¹⁹⁵ Tzn. oslavili to.

¹⁹⁶ Z kontextu je jasné, že zde Rudžedet musela služebné vyčinit nebo se s ní pohádat, velmi volně se nabízí doplnění ve smyslu, že jí řekla či na ni vykřikla (zlé) věci.

¹⁹⁷ Část slova chybí, základem je „dřevo“, půjde tedy pravděpodobně o nějakou dřevěnou součást domu.

¹⁹⁸ Dosl. „bratr“, míněn opět bratr její matky jako v předchozí části.

Obr. 22 Vyobrazení egyptských hudebnic.
Novoříšská Nachtova hrobka, Théby
(foto M. Zemina)

„Co znamená to, že přicházíš nejprve za mnou¹⁹⁹ a já [...]?!“

Vzal svazek(?)²⁰⁰ Inu [...] udělal [...] A pak ta služebná šla, [aby] si pro sebe přinesla pohár(?) [vody a vzal si] ji krokodýl.

[...] šel to povědět Rudžedetě. Nalezl Rudžedet, jak sedí s hlavou na kolenou a její srdce bylo nade vše smutné. Privil k ní:

„Má paní, proč máš takovou náladu?“

Odpověděla: „To ta dívka [...] tento dům. Hle, šla a řekla: ‚Půjdu [...]‘.“

Pak [...] a řekl: „Má paní [...] ke mně [...]. Dal jsem jí zlou ránu a pak [...] šla k [...] pro sebe trochu vody, a vzal si ji krokodýl [...].“

¹⁹⁹ Dosl. „děláš to, že přicházíš nejprve za mnou“.

²⁰⁰ Slovo je doloženo pouze na tomto místě, překládáme podle kontextu a na základě determinativu, který zobrazuje provaz a může tedy naznačovat něco svázaného.